



11.9.2013

Oikeusministeriö

Lausuntopyyntöne 7.5.2012 (OM 15/41/2011)

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta

Oikeusministeriö on pyytänyt sisäasiainministeriöltä lausuntoa oikeusministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta. Poliisihallitukselta on pyydetty omaa lausuntoa, joka on myös sisäasiainministeriön poliisiosaston lausunnon valmistelun yhteydessä sisällöltään huomioitu. Luonnos liittyy 2012 valmistuneeseen arviomuistioon "Raiskausrikosten lainsäädännölliset muutostarpeet", josta sisäasiainministeriön poliisiosasto on lausunut 14.6.2012 (SMDno/2012/1027).

Esityksessä ehdotetaan rikoslain (RL) 20 lukua muutettavaksi siten, että nykyinen RL 20 luvun 3 §:n mukainen pakottaminen sukupuoliyhteyteen siirrettäisiin raiskausta koskevaan 1 § 3 momentiksi. Samalla rajoitettaisiin sen soveltamisalaa merkittävästi siten, että säännös ei soveltuisi enää, jos teossa on käytetty väkivaltaa, vaan silloin teko tulisi arvioiduksi raiskauksen perusmuotona (RL 20:3,1). Myös säännöksen muotoilua ja rangaistusasteikkoa muutettaisiin. Muutoksilla korostettaisiin entisestään väkivallan käytön, ruumiillisen koskemattomuuden ja seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksen moitittavuutta. Muutoksilla arvioidaan olevan myös perusmuotoisten raiskausten rangaistusten oikeuskäytäntöä ankaroittavaa vaikutusta. Törkeänä raiskauksena rangaistaisiin jatkossa myös aina alle 18-vuotiaasen kohdistunut raiskaus (kokonaisarviointi kuitenkin huomioiden). Lukuun sisällytettäisiin myös uusi kriminalisointi, seksuaalinen häirintä. Lisäksi esityksessä laajennettaisiin sukupuoliyhteyden määritelmää ja saatettaisiin seksuaalirikokset virallisen syytteen alaiseksi, lukuun ottamatta täysikäiseen kohdistunutta seksuaalista häirintää. Nykyinen toimenpiteistä luopumista koskeva 20 luvun 12 § säännös kumottaisiin.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on tutustunut mietintöön ja toteaa siinä esitettyjen rikoslain 20 lukuun kohdistuvien lainsäädäntömuutosehdotusten olevan kannatettavia ja hyvin perusteltuja. Sisäasiainministeriön poliisiosaston näkemyksen mukaan muutosehdotuskokonaisuus vahvistaisi ruumiillista koskemattomuutta ja korostaisi seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Esityksessä on esitetty asianmukaiset perusteet sille, miksi lainsäädännöllisesti raiskaussäännökset edelleen esitetään muotoiltavaksi tekemuotojen ja olosuhteiden ympärille eikä asianomistajan tahdonmuodostukselle, vaikka loukattava oikeushyvä on ruumiillinen koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Yhtenä perusteena on, että rikosprosessissa päähuomio ei saa kiinnittyä merkittävilta osin uhrin suostumukseen tai menettelyyn ennen tekoa.



Sisäasiainministeriön poliisiosasto pitää hyvänä, että nykyisen RL 20 luvun 3 §:ssä (pakottaminen sukupuoliyhteyteen) ilmaisu "lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty" ehdotetaan poistettavaksi, kuten sisäasiainministeriön poliisiosasto on esittänyt arviomuistiota koskevassa lausunnossaan (SMDno/2012/1027). Sen sijaan on otettu ilmaisu "vähemmän törkeä", joka ei ole tyypillinen ilmaisu rikoslainsäädännössä. Jatkovalmistelussa voisi pyrkiä löytämään vielä kielellisesti luontevamman ilmaisun ja pohtia, tulisiko törkeys-arvostelun kohdistua itse tekoon vai teossa käytetyn uhkailun laatuun ja muihin seikkoihin huomioiden suojeltava oikeushyvä. Toisaalta lainsäädännöllinen ratkaisu ei saisi olla omiaan horjuttamaan yleistä oikeustajua, kuten sisäasiainministeriön poliisiosaston aiemmassa lausunnossa on todettu, tai kiinnittämään rikosprosessin huomion erityisesti asianomistajan tekoa edeltäneeseen menettelyyn.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto pitää kannatettavana, että seksuaalinen häirintä kriminalisoidaan, kuten sisäasiainministeriön poliisiosasto eri yhteyksissä on nostanut esille. Yhdessä eri raiskausrikosten muutosehdotusten kanssa se todennäköisesti vaikuttaisi yleiseen asenneilmapiiriin vahvistaen seksuaalista itsemäärämisoikeutta ja korostaen sen loukkauksen moitittavuutta ja paheksuttavuutta. Muutos olisi myös perusteltua nykytilaan, jossa seksuaalisen itsemäärämisoikeuden loukkaus (esimerkiksi vieraan puristelu) tulee usein arvioiduksi rikosoikeudellisesti jonkin toisen suojeltavan oikeushyvän kautta, esimerkiksi rikosnimikkeen kunnianloukkauksen kautta.

Niin ikään sisäasiainministeriön poliisiosasto kannattaa asiallisesti sukupuoliyhteyden määritelmää laajennusta, seksuaalirikosten saattamista virallisen syytteen alaiseksi ja, että törkeänä raiskauksena rangaistaisiin jatkossa aina alle 18-vuotiaasen kohdistunut raiskaus (kokonaisarviointi kuitenkin huomioiden). Myös nykyinen toimenpiteistä luopumista koskeva 20 luvun 12 § säännöksen kumoaminen on perusteltua. Ehdotetun sukupuoliyhteyden määritelmän osalta jatkovalmistelussa sisäasiainministeriön poliisiosasto esittää pohdittavaksi, olisiko sisällöllinen määritelmän muutos toteutettavissa kielellisesti selkeämmin, esimerkiksi ilmaisulla "siihen rinnastettavalla tavalla".

Taloudellisten vaikutusarvioinnissa olisi sisäasiainministeriön poliisiosaston näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista ottaa arvioinnissa huomioon myös muutoksella tavoiteltu pitkän aikavälin tavoite vähentää seksuaalirikosten määrää sekä toisaalta lausunnossakin mainittu mahdollisen yhdistelmärankaistuksen tulo ja muut rangaistuksen täytäntöönpanoon valmisteilla olevat muutokset.

Sisäasiainministeriön poliisiosastolla ei ole esityksen luonnoksesta muilta osin lausuttavaa tai kommentoitavaa.

Poliisijohtaja

Pentti Saira

Poliisitarkastaja

Heidi Kankainen



Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Sisäasiainministeriö SM 11.09.2013 klo 12.12. Allekirjoituksen oikeellisuuden
voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Osastopäällikkö Kauko Aaltomaa
Poliisitarkastaja Vesa Tikkala